АЗӘРБАЈЧАН ГАДЫНЛАРЫНЫН БӨЈҮК ВӘТӘНПӘРВӘРЛИЈИ

Бу ил мајын 9-да совет халгы, јер үзүнүн бүтүн тәрәггипәрвәр инсанлары фашист Алманијасы үзәриндә тарихи гәләбәнин 20 иллијини гејд етдиләр. Коммунист Партијасынын рәһбәрлији алтында совет халгы вә онун рәшадәтли Силаһлы Гүввәләри фашист ишғалчыларын дармадағын едилмәсини баша чатдырды. Һитлер Алманијасыны сөзсүз тәслим олмаға мәчбур етди, Гызыл Ордунун шанлы гәләбә бајрағы Берлин үзәриндә далғаланды.

Совет халгынын Бөјүк Вәтән мүһарибәсиндәки тарихи гәләбәси нәтичәсиндә Авропа вә Асијанын чох бөјүк бир һиссәсиндә сүлһ вә азадлыг бајраглары далғаланмаға башлады, милјон-милјон инсанлар јени һәјат гурмаг имканы газандылар, динчлик вә сәадәт јолуна чыхдылар.

Һитлер фашизминә гаршы мүһарибәдә совет халгы Вәтәнимизин азадлыг вә шәрәфини горуду, совет силаһынын күчүнү, социализм дөвләтинин бөјүк гүввәсини, ордумузун мәғлубедилмәзлијини бир даһа бүтүн дүнја гаршысында нүмајиш етдирди.

Совет Иттифагынын алман-фашист ишғалчыларына гаршы Бөјүк Вәтән мүһарибәсиндә өлкәмизин бүтүн гардаш халглары илә бирликдә Азәрбајчан халгы да өз вәтәнпәрвәрлик борчуну шәрәфлә јеринә јетирмишдир. Азәрбајчан халгынын өвладлары гардаш рус, Украјна, белорус, өзбәк, күрчү, ермәни, тачик вә башга халгларын нүмајәндәләри илә бирликдә дүшмәнә гаршы дөјүш чәбһәләриндә икидлик вә мәрдликлә вурушмушлар. Онлар Шимали Гафгаздан Берлинәдәк шәрәфли зәфәр јолу кечмиш, мисилсиз гочаглыг нүмунәләри көстәрмишләр. Мүһарибәнин кедишиндә республикамыз, онун пајтахты Бакы, Совет Ордусунун гүдрәтли чәббәханасына чеврилмишди. Азәрбајчан зәһмәткешләри дүшмән үзәриндә гәләбәмизи тә'мин етмәк үчүн вар гүввә илә чалышыр, чәбһәјә һәр васитә илә јардым көстәрирдиләр.

Бөјүк Вәтән мүһарибәси илләриндә Азәрбајчан зәһмәткешләринин чәбһәјә јардым көстәрмәси ишиндә гадынларын да әмәји шәрәфли јер тутур. Өз ана јурдунун, гәһрәман халгынын шанлы ингилаби ән'әнәләринә сәдагәтли олан Азәрбајчан гадынлары Вәтәнимиз үчүн чох ағыр олан мүһарибә илләриндә дә өз мәтинликләрини, сарсылмаз гүввәјә, мөһкәм ирадәјә малик олдугларыны, Совет һөкумәтинә, доғма Коммунист Партијасына һәдсиз сәдагәтләрини бир даһа нүмајиш етдирдиләр, Вәтәни әмәк вә силаһла мүдафиәјә галхдылар. Јүзләрлә гадын мүһарибәнин илк күнләриндән чәбһәјә кетди, санитар, шәфгәт бачысы, һәрби һәким ишләди, дөјүш мејданларында олду, вурушмаларда иштирак етди. Архада галан гадынлар өз әзиз ата вә гардашларыны, оғул вә әрләрини Вәтәнимизи мүдафиә етмәјә јола саларкән вар гүввәләрини гәләбәмиз ишинә сәрф едәчәкләринә, чәбһәјә кедәнләри архада әвәз едәчәкләринә анд ичдиләр.

Республикамызын сәнаје вә нәглијјат мүәссисәләриндә ишләри һәрби гајдада јенидән гурмаг, арханын чәбһәјә јардымыны һәр васитә илә гүввәтләндирмәк үчүн гадынлар бөјүк гүввә иди. Бу гүввәни кениш сурәтдә сәфәрбәрлијә алмагда, гадынларын истеһсалата чәлб едилмәсиндә вә онларын әмәк наилијјәтләри уғрунда мүбаризәсиндә мәтбуат, хүсусән Азәрбајчан КП Мәркәзи Комитәнин, республика Али Совети вә Назирләр Советинин органы «Коммунист» гәзети дә мүһүм рол ојнамыш, бөјүк тәблиғатчылыг, тәшвигатчылыг вә тәшкилатчылыг иши апармышдыр.

Сәнаје вә нәглијјат мүәссисәләриндә чалышан фәһләләрин хејли һиссәси мүһарибәнин илк күнләриндән сәфәрбәрлијә алыныб чәбһәјә көндәрилмишди. Бу вәзијјәт истеһсалат планларынын, чәбһә тапшырыгларынын јеринә јетирилмәсинә мәнфи тә'сир көстәрә биләрди. Мә'дән вә мүәссисәләрин фәһлә гүввәси илә тә'мин едилмәси архада ишләри һәрби гајдада јенидән гурмағын ән вачиб мәсәләләриндән иди. Коммунист Партијасы чәбһәјә кедәнләри архада әвәз етмәји зәрури мәсәлә, вәтәнпәрвәрлик вәзифәси кими ирәли сүрдү. Мүһарибәнин башланмасындан 27 күн сонра өлкәмизин габагчыл гадынларындан бир групу Совет Иттифагынын гадынларына, һабелә дүнјанын бүтүн гадынларына Мүрачиәтнамә гәбул етмишди. «Коммунист» гәзети дә бу Мүрачиәтнамәни өзүнүн 1941-чи ил ијулун 19-да чыхан нөмрәсиндә дәрч етмишди. Мүрачиәтнамәдә ССРИ-нин бир груп габагчыл гадынлары көстәрирдиләр ки, фашизм гадынларын динчлијини, раһатлығыны, аиләсини, евини, намусуну онларын әлиндән алыр, олмазын вәһшиликләр төрәдир. Дүшмәнин һүчумларынын гаршысы алынмалы вә о, кери отурдулуб мәһв едилмәлидир. Һитлерчи гулдурлары мәһв етмәк ишинә гадынлар да ән јахындан көмәк етмәлидирләр.

Онлар евдар гадынлара Мүрачиәтлә јазырдылар: сизин гајғыкеш әлиниз инди истеһсалата лазымдыр. Она көрә дә мә'дәнләрә, фабрикләрә вә заводлара кедин... кишиләрә мәхсус пешәләрә јијәләнин, чәбһәләрә кедәнләри дәзкаһлар башында даһа гәтијјәтлә әвәз един!

«Коммунист» гәзети бунунла әлагәдар оларағ «Совет вәтәнпәрвәр гадынларынын чағырышы» сәрлөвһәли баш мәгалә вермиш, гадынларын имзасы илә рә'јләр дәрч етмиш, гадынларын истеһсалата кәлмәләри, ихтисас газанмалары, фабрик вә заводларда бир нечә дәзкаһа хидмәт етмәләри, чәбһә гајдасы илә ишләмәләри мәсәләсини кениш ишыгландырмышдыр. Гәзет бу мөвзуда баш мәгаләләр, партија, комсомол ишчиләринин, ичтимаијјәтчи гадынларын вә истеһсалат габагчыллары олан гадынларын мәгаләләрини дәрч етмишдир.

Гәзет баш мәгаләләриндә гадынлары чәбһәјә көмәји һәр васитә илә гүввәтләндирмәјә, чәбһә үчүн силаһ, дөјүш сурсаты истеһсалыны сүр'әтләндирмәк, орду вә өлкәмиз үчүн әрзаг тәдарүк етмәк, сәнаје үчүн хаммал һазырламаг ишинә ән јахындан јардым көстәрмәјә чағырырды. «Гадынлар киши пешәләринә јијәләнирләр» (28 VII-41) сәрлөвһәли баш мәгаләсиндә гәзет, гадынларын истеһсалатдакы иши илә әлагәдар оларағ мәсәләләр галдырыр, гадынларын ихтисас алмалары үчүн лазыми шәраит јарадылмасы, ихтисас тәләб едән вәзифәләрә ирәли чәкилмәләри мәсәләсини ирәли сүрүрдү. Гәзет билдирирди ки, чәбһәјә кедәнләри әвәз етмәк үчүн минләрлә евдар гадын сехләрдә, бригадаларда фәдакарлыгла ишләјир, мүрәккәб дәзкаһлары бачарыгла идарә едир, өз техники биликләрини артырмаг үчүн сә'јлә чалышырлар. Гадынлар нефтмә'дән ишиндә бүтүн ихтисаслара, һабелә мантјор, гајнагчы, машинист, тохучу пешәләринә мүвәффәгијјәтлә јијәләнирләр.

Мүһарибәнин биринчи или дәрч етдији «Гадынлар истеһсалатда бөјүк гүввәдир» (28 ијул), «Евдар гадынлар нефт мә'дәнләриндә» (13 август), «Нефтчи гадынларын фәдакарлығы» (21 август), «Евдар гадынларын тәшәббүсү» (4 сентјабр), «Гадынларын бөјүк һәвәси» (26 сентјабр), «Истеһсалат планларынын өдәнилмәси уғрунда мүбаризәдә» (7 октјабр), «Јени нефтчи кадрлар јетишир» (19 октјабр), «Гадынлардан ихтисаслы фәһлә кадрлары һазырлајырлар» (24 октјабр), «Нефтчи гадынлар» (6 нојабр) сәрлөвһәли вә бир сыра башга мәгалә вә мәктубларда гәзет чәбһәјә кедәнләри әвәз етмәк үчүн гадынларын истеһсалата чәлб едилмәләри, ихтисас газанмалары, ирәли чәкилмәләри мәсәләләринә тохунур, габагчыл истеһсалатчы гадынлары кениш танытдырмаға вә онларын нүмунәсиндә минләрлә дикәр гадынлары да истеһсалата чәлб етмәјә чағырырды.

Гәзет мүһарибә дөврүндә сәнаје мүәссисәләриндә галдырылан бир сыра вәтәнпәрвәрлик тәшәббүсләринин, мүтәрәгги иш үсулларынын гадынлар арасында да кениш јајылмасында мүһүм рол ојнамышдыр. Чәбһәјә кедәнләри әвәз етмәк үчүн чохдәзкаһчылыг һәрәкаты мүһүм тәдбир иди. Бакынын машынгајырма заводларында, һабелә республиканын јүнкүл то-

хучулуг сәнајеси мүәссисәләриндә јүзләрлә вә минләрлә токар, тохучу, әјиричи бир нечә дәзкаһы идарә едәрәк мәһсул истеһсалынын азалмасына јол вермирдиләр. «Коммунист» гәзети бу тәшәббүсүнүн һәр васитә илә кенишләндирилмәсинә сә'ј көстәрирди. Гәзет л. Шмидт адына, П. Монтин адына, «Бакы фәһләси» машынгајырма заводларындан, В. И. Ленин адына тохучулуг комбинатындан, Әли Бајрамов адына, Володарски адына фабрикләрдән, Кировабад, Нуха, Ләнкәран, Степанакерт, Нахчыван вә бир сыра башга шәһәр вә рајонлардакы тохучулуг, јүнкүл вә јерли сәнаје мүәссисәләриндән вердији мәгаләләрдә чох дәзкаһы идарә етмәкдә јахшы иш нүмунәләри көстәрән гадынлары кениш танытдырыр, онларын тәчрүбәсини ишыгландырырды. Әли Бајрамов адына фабрикдән дәрч етдији бир мәгаләдә «Коммунист» гәзети гадынлар арасында чохдәзкаһчылыг һәрәкатыны кенишләндирмәк саһәсиндә фабрик партија тәшкилатынын тәчрүбәсиндән әтрафлы бәһс едәрәк, әсасән гадынларын чалышдыглары дикәр мүәссисәләрин јерли тәшкилатларыны да бу тәчрүбәдән кениш истифадә етмәјә чағырырды. Гәзет көстәрирди ки, мүәссисәләрдә гадынларын ихтисас алмаларына ән јахындан көмәк етмәк вә онларын әмәк сә'јләрини артырмаг үчүн һәр чүр шәраит јаратмаг лазымдыр. Гадынлар истеһсалатда бөјүк гүввәдир вә бу гүввәдән бачарыгла истифадә олунмалыдыр.

Гадынлар арасында икијүзчүлүк, пешәләри әвәз етмәк һәрәкатынын кенишләндирилмәси мәсәләсинә дә «Коммунист» гәзети бөјүк фикир вермиш вә бу мәсәләләри мүһарибә илләри әрзиндә кениш ишыгландырмышдыр. Бир нечә пешәдә чалышан, күндәлик норманы 200 фаиз вә даһа чох јеринә јетирән гадынлар һаггында гәзет мәгаләләр, очеркләр вермиш, онларын өз чыхышларыны тәшкил етмишдир. Мүһарибә илләриндә, билаваситә истеһсалатда чалышан гадынларын имзасы илә «Коммунист» гәзетиндә 220-дән чох мәгалә вә мәктуб дәрч олунмушдур.

Мүһарибә дөврүндә гадынлар мүһүм әһәмијјәти олан бир чох тәдбирләрин вә вәтәнпәрвәрлик һәрәкатынын тәшәббүсчүсү олмушлар. Бунлардан метал топланышы, әскәрләр үчүн исти палтар топланышы, танк, тәјјарә дәстәләри јарадылмасы, чәбһәјә бајрам сөвгатлары көндәрилмәси хүсусилә чох әһәмијјәтли иди. «Коммунист» гәзети бүтүн бу тәдбирләр заманы бөјүк тәшкилатчылыг иши апарараг Азәрбајчан гадынларынын да бу һәрәкатда фәал иштирак етмәләринә наил олмушдур. Республикамыздан 75 нәфәр гадынын имзасы илә гәзетдә дәрч едилмиш мәктубда Азәрбајчанын бүтүн гадынлары халг мүдафиә фонду јаратмаг уғрунда гүдрәтли һәрәката гошулмаға чағырылырды. Һәмин мәктубда вәтәнпәрвәр гадынлардан һәр биринин һәмин фонда нә кими гијмәтли шејләр вердији дә көстәрилирди. Мүһарибә илләри әрзиндә Азәрбајчан зәһмәткешләринин мүдафиә фондуна 14,3 килограмдан артыг гызыл, 952,5 килограм күмүш, чохлу нәгд пул, дөвләт истигразлары вә башга шејләр вермәсиндә һәмин тәшәббүсүн дә бөјүк ролу олмушдур.

«Коммунист» гәзети «Азәрбајчан колхозчусу танк дәстәси» јарадылмасы фондуна вәсаит топланышында да гадынларын фәал иштирак етмәси үчүн дә кениш иш апармыш, гадынларын бу саһәдәки вәтәнпәрвәрлијини јүксәк гијмәтләндирмишдир.

«Коммунист» гәзетинин мүһарибә дөврүндә чыхан нөмрәләринин сәһифәләрини вәрәгләдикчә өз фәдакар әмәкләри илә дүшмән үзәриндә гәләбәмиз ишинә көмәк етмиш гадынларын кениш сијаһысыны көрүрүк. Бунларын сырасында чәбһәјә 5—6 оғул көндәрмиш аналар да, әрләрини дәзкаһ башында әвәз едән кәлинләр дә, мәктәб парталарындан мә'дәнләрә, заводлара, фабрикләрә ишә кетмиш јенијетмә гызлар да вардыр.

Республикамызын сәнаје саһәләринин зәһмәткешләри мүһарибә илләриндә чәбһәјә пландан әлавә чохлу нефт, нефт мәһсуллары, силаһ, дөјүш сурсаты, палтар, әрзаг вә с. мәһсуллар көндәрмишләр. Азәрбајчан зәһмәткешләринин дүшмән үзәриндә гәләбәмиз ишинә бу бөјүк көмәјиндә гадынларын да чох мүһүм ролу олмушдур. Тәкчә буну көстәрмәк кифајәтдир ки, мүһарибә дөврүндә Азәрбајчан сәнајесиндә чалышанларын 50 фаизини гадынлар тәшкил етмишдир. «Коммунист» гәзети бу вәтәнпәрвәр гадынларын әмәјини кениш ишыгландырмагла, онларын јарадычылыг тәшәббүсүнү, әмәк сә'јләрини артырмаға чалышмагла чәбһәјә јардым ишинин тәшкилиндә, архада зәһмәткешләрин әмәк гәһрәманлығында ән јахындан иштирак етмишдир.

Н. ИМАНГУЛИЈЕВ.